

บทคัดย่อผลงานทางวิชาการเรื่อง การจัดทำแนวทางปฏิบัติการป้องกันการเกิดปอดอักเสบจากการสำลักอาหาร

จัดทำโดย นางรุ่งฤดี สว่างภพ ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ

ด้านการพยาบาล ตำแหน่งเลขที่ 189689

หน่วยงาน การพยาบาลผู้ป่วยหนัก กลุ่มงานการพยาบาล โรงพยาบาลชุมชน

บทคัดย่อ

หลักการและเหตุผล

โรคปอดอักเสบ (pneumonitis) หรือที่เรียกว่า “ปอดบวม” เป็นโรคติดเชื้อทางเดินหายใจ ซึ่งเกิดได้จากเชื้อแบคทีเรีย, เชื้อไวรัส, และเชื้อรา ทำให้เกิดการอักเสบของเนื้อปอด พบได้บ่อยในเด็กเล็ก ผู้สูงอายุ และผู้ที่มีภาวะภูมิคุ้มกันต่ำ ระดับความรุนแรงและการมีภาวะแทรกซ้อนจะแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับชนิดของเชื้อโรคที่ทำให้เกิดการติดเชื้อ อายุ และสุขภาพของผู้ป่วย ซึ่งบางครั้งการติดเชื้ออาจรุนแรงและทำให้ผู้ป่วยเสียชีวิต

โรคปอดอักเสบสามารถเกิดได้กับทุกเพศทุกวัย แต่ในกรณีของปอดอักเสบจากการติดเชื้อ มักพบบ่อยในเด็กเล็กอายุต่ำกว่า 2 ขวบ และผู้ที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป นอกจากนี้ ยังพบได้ในผู้ที่มีปัจจัยเสี่ยงดังนี้ คือ

- การสำลัก เช่น สำลักน้ำลาย อาหาร หรือสารคัดหลั่งในทางเดินอาหาร
- ผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล โดยเฉพาะในแผนกผู้ป่วยหนัก (Intensive Care Units, ICU)
- ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง เช่น โรคเบาหวาน โรคหอบหืด โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง โรคหัวใจ
- ผู้ที่มีภาวะภูมิคุ้มกันบกพร่อง เช่น ผู้ติดเชื้อ HIV, ผู้ป่วยโรคเอดส์, ผู้ที่ได้รับการปลูกถ่ายอวัยวะ ผู้ป่วยมะเร็งระหว่างการทำเคมีบำบัด หรือได้รับยากดภูมิคุ้มกันเป็นเวลานาน
- ผู้ที่สูบบุหรี่

จากการจัดทำแนวทางปฏิบัติการป้องกันการเกิดปอดอักเสบจากการสำลักอาหารมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแนวทางปฏิบัติการพยาบาลในการป้องกันการเกิดปอดอักเสบจากการสำลักอาหาร จากการศึกษาเกี่ยวกับโรคปอดอักเสบจากการสำลักอาหารของผู้ป่วย จากจำนวนผู้ป่วยทั้งหมดในโรงพยาบาลชุมชนตั้งแต่ปี 2559 – 2560 จากผู้ป่วยทั้งหมด 20,472 ราย มีผู้ป่วยโรคระบบทางเดินหายใจปอดอักเสบ 1,464 ราย เป็นผู้ป่วยโรคปอดอักเสบจากการสำลักอาหาร 89 ราย ในเด็กผู้ป่วยหนักโรงพยาบาลชุมชนในปี 2559 - 2560 จากจำนวนผู้ป่วยทั้งหมด 1,895 ราย มีผู้ป่วยโรคทางระบบทางเดินหายใจปอดอักเสบ 113 ราย เป็นผู้ป่วยโรคปอดอักเสบจากการสำลักอาหาร 22 ราย ซึ่งเป็นภาวะที่พบได้บ่อยในผู้สูงอายุ เนื่องจากอายุที่มากขึ้นทำให้กล้ามเนื้อและกลไกที่เกี่ยวข้องกับการกลืนทำงานช้าลง สำหรับการกลืนที่ลำบากจะส่งผลให้เกิดการสำลักในระหว่างรับประทานอาหาร ซึ่งการสำลักบ่อยๆ จะเพิ่มความเสี่ยงในการเกิดภาวะติดเชื้อในปอด จึงได้จัดทำ แนวทางปฏิบัติการป้องกันการเกิดปอดอักเสบจากการสำลักอาหาร ประกอบด้วยการคัดกรองความเสี่ยงของผู้ป่วย และการปฏิบัติการพยาบาลที่ครอบคลุม การฝึกการกลืน การจัดการอาหาร การดูแลความสะอาดช่องปาก และการให้ความรู้ แก่ผู้ป่วยและญาติ พยาบาลมีบทบาทสำคัญในการวางแผน และประสานงานการดูแลผู้ป่วยร่วมกับทีมสหสาขาวิชาชีพ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์การบริการที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพนำไปสู่ความปลอดภัยของผู้ป่วยและลดค่าใช้จ่าย ในขณะที่เดียวกันถ้าได้รับข้อมูลไม่ครบถ้วนอาจส่งผลกระทบต่อและก่อให้เกิดอันตรายกับผู้ป่วย การจัดทำแนวทางปฏิบัติการป้องกันการเกิดปอดอักเสบจากการสำลักอาหารเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติและดูแลผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาในหอผู้ป่วย ซึ่งผู้ป่วยและญาติจะสามารถทบทวนข้อมูลที่พยาบาลได้ให้ไว้ และมีเวลามากพอต่อการทำความเข้าใจ ดังนั้นจึงได้จัดทำแนวทางปฏิบัติการป้องกันการเกิดปอด

อีกเสบจากการสำลักอาหารเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตัวของผู้ป่วยและญาติที่เข้ามารับการรักษารวมทั้ง
เจ้าหน้าที่ และใช้เป็นสื่อในการให้
ความรู้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ป่วยและญาติสามารถดูแลตนเองและสามารถปฏิบัติตัวได้อย่างถูกต้อง
2. ลดความจำเป็นในการเข้ารับการรักษาและการนอนโรงพยาบาลเนื่องจากผู้ป่วยสามารถดูแลตนเอง
ได้
3. ลดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลและการเดินทางเพื่อมารับการรักษา

บทวิเคราะห์ แนวคิด ข้อเสนอ

จากแนวคิดทฤษฎีการพยาบาลของโอเร็ม คือ การรักษาไว้ซึ่งชีวิตและสุขภาพนั้น บุคคลต้องการการดูแล
ตนเอง แต่เมื่อบุคคลไม่สามารถดูแลตนเองได้ ย่อมต้องการความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น โดยเฉพาะสมาชิก
ครอบครัว และเมื่อสมาชิกครอบครัวไม่สามารถให้ความช่วยเหลือได้ พยาบาลสามารถให้ความช่วยเหลือที่
เหมาะสมได้ โดยการสอน การชี้แนะ การสนับสนุน การให้กำลังใจ เพื่อมุ่งช่วยเหลือให้การดูแลที่จำเป็น ใน
การตอบสนองความต้องการและการรักษาไว้ซึ่งสุขภาพ หรือให้สุขภาพดีขึ้น อยู่ได้อย่างมีความสุข แนวคิดการ
ดูแลผู้ป่วยโรคปอดอักเสบควรเริ่มต้นจากการที่ทีมผู้ดูแลต้องรู้จักลักษณะและวิธีการดำเนินการของโรคที่
ชัดเจนเพราะโรคแต่ละโรคอาจมีการเปลี่ยนแปลงของโรคที่ไม่เหมือนกัน อาจมีทั้งระยะเจ็บป่วยเฉียบพลัน
วิกฤต ระยะคงที่ ระยะทรุด ระยะใกล้ตาย ซึ่งอาจทำให้ผู้ป่วยเกิดความเครียด เนื่องจากความไม่แน่นอนของ
โรค ถ้าหากมีการดูแลที่ดีและให้มีระยะคงที่นานที่สุดโดยไม่ต้องให้ผู้ป่วยอยู่โรงพยาบาลก็จะทำให้ผู้ป่วยมี
คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

การดูแลผู้ป่วยโรคปอดอักเสบที่ทีมผู้ดูแลต้องรู้จักลักษณะและวิธีการดำเนินการของโรคที่ชัดเจนเพราะโรคแต่ละโรค
อาจมีการเปลี่ยนแปลงของโรคที่ไม่เหมือนกัน อาจมีทั้งระยะ เจ็บป่วยเฉียบพลัน วิกฤต ระยะคงที่ ระยะทรุด
ระยะใกล้ตาย ซึ่งอาจทำให้ผู้ป่วยเกิดความเครียดเนื่องจาก ความไม่แน่นอนของโรคถ้าหากมีการดูแลที่ดีและ
ให้มีระยะคงที่นานที่สุดโดยที่ผู้ป่วยไม่ต้องอยู่โรงพยาบาล ก็จะทำให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังนั้น
เป้าหมายในการดูแลผู้ป่วยโรคปอด อักเสบเพื่อช่วย บรรเทาอาการของโรคให้ลดน้อยลงการยับยั้งหรือชะลอ
พยาธิสภาพไม่ให้ดำเนินต่อไปอย่างรวดเร็วและเพื่อคงสมรรถภาพการทำงานของปอดไว้หรือให้เชื่อมซ้ำ
ที่สุดทั้งในระยะสั้นและระยะยาวทำให้คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยดีขึ้นมีดังต่อไปนี้

1. ผู้ป่วยโรคปอดอักเสบได้รับการดูแลที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ
2. ผู้ป่วยและญาติมีความรู้และทักษะในการดูแลตนเอง
3. ผู้ป่วยและญาติสามารถจัดการดูแลและเป็นผู้นำการดูแลตนเองที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน ส่งเสริม
สุขภาพและการติดตามเฝ้าระวังอาการที่จะเกิดขึ้นจากโรคได้ โดยทั้งนี้เพื่อลดระยะเวลาการนอนรักษาที่
โรงพยาบาลและภาระค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นกับโรงพยาบาลและผู้ป่วย การดูแลผู้ป่วยโรคปอดอักเสบจึงควรที่จะ
เข้าถึงครอบครัว มีระบบสนับสนุนด้านสังคม เพื่อ ส่งเสริมให้ผู้ป่วยมีศักยภาพสามารถดูแลตนเองได้
ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจจัดทำแนวทางปฏิบัติการป้องกันการเกิดปอดอักเสบจากการสำลัก
อาหาร

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. เลือกเรื่องที่ต้องการศึกษาและพัฒนาโดยผู้ศึกษาได้เลือกเรื่องการดูแลตนเองในผู้ป่วยโรคปอดอักเสบ
2. ประชุมในหอผู้ป่วยและขอความเห็นชอบจากหัวหน้าหอผู้ป่วยในการจัดทำแนวทางในการดูแลผู้ป่วย
3. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวสำหรับผู้ป่วยโรคปอดอักเสบ โดยแบ่งออกดังนี้
 - การดูแลตนเองด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพการทำงานของปอด
 - การฝึกการกลืน
 - การดูแลตนเองด้านการออกกำลังกาย
 - การดูแลตนเองด้านอาหารสำหรับผู้ป่วยโรคปอดอักเสบจากการสำลักอาหาร
 - การดูแลตนเองด้านการพักผ่อนและผ่อนคลาย
4. เรียบเรียงเนื้อหาและจัดคู่มือและให้ผู้ชำนาญการตรวจสอบเนื้อหาพร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ
5. ประชุมเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์/พยาบาลวิชาชีพให้มีความรู้ในการจัดทำแนวทางปฏิบัติการป้องกันการเกิดปอดอักเสบจากการสำลักอาหาร
6. ชี้แจงนำไปใช้ ถ่ายเอกสารที่ได้รับการตรวจสอบแล้วจัดเตรียมไว้ที่หน่วยงานเมื่อมีผู้ป่วยที่มารับบริการให้พยาบาลในหน่วยงานนำออกมาใช้แจกให้กับญาติหรือผู้ดูแลผู้ป่วยในหน่วยงาน
7. ติดตามประเมินความรู้ผู้ป่วยและญาติและนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงเนื้อหาในคู่มือและพัฒนาเทคนิคการให้ข้อมูลเพื่อเป็นการพัฒนาการให้การดูแลผู้ป่วยที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. หน่วยงานมีแนวปฏิบัติในการดูแลตนเองสำหรับผู้ป่วยโรคปอดอักเสบ
2. ผู้ป่วยและญาติได้รับความรู้และสามารถปฏิบัติตัวได้อย่างถูกต้องเพื่อคุณภาพชีวิตผู้ป่วยที่ดีขึ้น
3. ผู้ป่วยที่มีปัญหาทางด้านระบบทางเดินหายใจและผู้ป่วยที่สนใจสามารถนำคู่มือไปปฏิบัติรวมถึงสามารถประยุกต์ใช้ได้

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

1. ผู้ป่วยและญาติได้รับความรู้และสามารถปฏิบัติตัวได้อย่างถูกต้องร้อยละ 80
2. อัตราการ Re-Admit ในผู้ป่วยโรคปอดอักเสบจากการสำลักน้อยกว่าร้อยละ 3